

Beşinci Pencere: Görüyoruz ki eşya, hususan zîhayat olanlar, def'î gibi âni bir zamanda

Beşinci Pencere

Görüyoruz ki eşya, hususan zîhayat olanlar, def'î gibi âni bir zamanda vücuda gelir. Halbuki def'î ve âni bir surette basit bir maddeden çıkan şeyler, gayet basit, şekilsiz, sanatsız olması lâzım gelirken; çok maharete muhtaç bir hüsn-ü sanatta, çok zamana muhtaç ihtimamkârane nakışlarla münakkaş, çok âlâta muhtaç acib sanatlarla müzeyyen, çok maddelere muhtaç bir surette halk olunuyorlar.

İşte bu def'î ve âni bir surette bu hârika sanat ve güzel heyet, her biri bir Sâni'-i Hakîm'in vücub-u vücuduna şehadet ve vahdet-i rububiyetine işaret ettikleri gibi mecmuu gayet parlak bir tarzda nihayetsiz Kadîr, nihayetsiz Hakîm bir Vâcibü'l-vücud'u gösterir.

Şimdi ey sersem münkir! Haydi bunu ne ile izah edersin? Senin gibi sersem, âciz, cahil tabiatla mı? Veyahut hadsiz derece hata ederek o Sâni'-i Mukaddes'e "tabiat" ismini verip onun mu'cizat-ı kudretini, o tesmiye bahanesiyle tabiata isnad edip bin derece muhali birden irtikâb etmek mi istersin?

Görüyoruz ki eşya, hususan zîhayat olanlar, def'î gibi âni bir zamanda vücuda gelir.

Üstad'ın işaret ettiği hakikati doğru okumak için meseleye sadece bizim dar zaman algımızdan değil, **Cenâb-ı Hakk'ın rububiyet nazarından bakmak gerekir**. Çünkü biz bir işi yaparken zamana, sıraya, beklemeye ve imkânlarla mahkûmuz. Bir şeyi yaparken diğerini bekletiriz. Bir işi bitirmeden diğerine tam manasıyla başlayamayız..

Üstad burada sadece "hız"ı değil, **aynı anda gerçekleşen sonsuz icraatın dehşetini** nazara veriyor. Yani mesele "9 ay" değil; **aynı anda milyarlarca 9 ayın, milyarlarca**

hayatın, milyarlarca oluşun birlikte yürütülmesi.

Aynı Anda Yaratılan Hayvanlar, İnsanlar ve Bitkiler

Aynı anda yeryüzünde insanlar, hayvanlar ve bitkiler birlikte yaratılır ve idare edilir. Her biri farklı sistemlere, ihtiyaçlara ve programlara sahip olduğu halde, hiçbir karışıklık olmadan kusursuz bir düzen içinde yürür.

Aynı Anda Trilyonlarca Hücresel Faaliyet

Şu anda vücudundaki yaklaşık 37 trilyon hücre aynı anda çalışıyor; her saniye milyonlarcası yenileniyor ve her birinde milyarlarca DNA bilgisi işleniyor. Bu, tek bir sistemin değil, trilyonlarca “mikro fabrikanın” eş zamanlı ve kusursuz işlemesidir.

Yeryüzünde Aynı Anda Açan Milyarlarca Çiçek

Bahar geldiğinde milyarlarca ağaç ve trilyonlarca yaprak aynı anda ortaya çıkar; her biri farklı renk, koku ve yapıyla yaratılır. Bu sırada hücre bölünmesi ve genetik işlemler eş zamanlı işler. Buna rağmen hiçbir karışıklık olmaz.

Beyinde Aynı Anda Milyarlarca İşlem

İnsan beyni yaklaşık 86 milyar nörondan oluşur ve her biri binlerce bağlantı kurar. Sen okurken; görme, anlama, hatırlama aynı anda işlerken kalp atar, nefes devam eder, hormonlar dengelenir.

Ekosistemde Eş Zamanlı Milyarlarca Organizasyon

Şu anda milyarlarca hayvan hareket halinde, trilyonlarca bakteri faaliyet içinde ve sayısız canlı hayatını sürdürüyor. Arılar nektar toplarken bitkiler oksijen üretir, insanlar nefes alır; tüm sistemler aynı anda işler. Buna rağmen hiçbir karışıklık olmaz.

Atomik Düzeyde Sürekli Faaliyet

İnsan bedeninde her saniye katrilyonlarca kimyasal reaksiyon gerçekleşir; elektronlar hareket eder, moleküller bağ kurar, süreçler durmadan işler. Bu faaliyetler ne durur ne karışır.

Halbuki def'î ve âni bir surette basit bir maddeden çıkan şeyler, gayet basit, şekilsiz, sanatsız olması lâzım gelirken;

1. Gayet basit olması lâzım gelirken...

Ani ve basit bir maddeden çıkan şeyin normalde basit, kaba ve sıradan olması beklenir.

Nitekim acele yapılan bir işte detay kaybolur, hızlı üretimde incelik azalır.

Nitekim bir terzi elbiseyi aceleyle dikerse elbise pek bir şeye benzemez, ölçü hataları ortaya çıkar; bir heykeltıraş altı ayda yapacağı eserini altı günde yapsa estetik bozulur. Bir hattat bir levhayı hızlıca yazsa harflerin ahengi kaybolur; bir mimar bir yapıyı plansız ve kısa sürede kurmaya kalksa sağlamlık ve estetik zedelenir. Bir aşçı yemeği gerektiği vakitten önce alelacele pişirse lezzet tutmaz. Hız ve basitlik arttıkça sanat ve incelik azalır.

2. Şekilsiz olması lâzım gelirken...

Hızlı ve basit malzemeden çıkan bir şeyden güzel, düzgün ve sanatlı bir şekil çıkmaz.

Mesela bir ressam tabloyu uzun süre işleyerek ortaya estetik bir eser çıkarır; ama boyaları hızlıca tuvale savursa ortaya sadece karışık lekeler çıkar. Bir marangoz tahtayı ölçerek, keserek işlerse düzgün bir mobilya yapar; fakat aceleyle kesip birleştirirse ortaya yamuk ve kullanışsız bir şey çıkar. Bir hattat yazıyı ağır ağır yazdığında harfler nizamlı olur; ama hızlıca yazdığında ne estetik kalır ne düzen. Hâsılı, basit maddeden ve hızlı bir şekilde çıkan şey, güzel ve ölçülü bir şekil alamaz.

3. Sanatsız olması lâzım gelirken...

Mesela kumdan alelacele yapılan bir şekil, ustalıkla yapılmış bir heykel gibi detaylı ve estetik olamaz. Bir öğrenci bir resmi birkaç dakikada karalarsa ortaya sanat değil, basit bir çizim çıkar. Bir demir parçası hızlıca dövülüp bırakılırsa ince işçilikli bir eşya değil, kaba bir parça olur. Bir müzik parçası aceleyle, gelişigüzel çalınırsa ahenk ve sanat yerine sadece sesler duyulur.

Hâsılı, hız ve basitlikten sanat değil, kabalık ve sıradanlık çıkar.

çok maharete muhtaç bir hüsn-ü sanatta, çok zamana muhtaç ihtimamkârane nakışlarla münakkaş, çok âlâta muhtaç acib sanatlarla müzeyyen, çok maddelere muhtaç bir surette halk olunuyorlar.

1. Çok maharete muhtaç bir hüsn-ü sanatta...

Halbuki def'î ve âni bir surette basit bir maddeden çıkan şeylerin, gayet basit, şekilsiz ve sanatsız olması lâzım gelirken; çok maharete muhtaç bir hüsn-ü sanatta vücut buluyor.

Mesela bir usta bir eseri ortaya koymak için günlerce, aylarca çalışır; bir heykeltıraş mermeri yavaş yavaş işler, bir terzi kumaşı ince ince biçer, bir ressam tablosunu kat kat boyar. Eğer aynı işleri aceleyle ve basit bir malzemeyle yapmaya kalksalar, ortaya sanatlı bir eser değil, kaba ve eksik bir şey çıkar.

Halbuki yaratılışa bak:

Bazen bir **nutfedden** insan yaratılıyor; o basit sıvıdan göz, kalp, akıl gibi harika sistemler çıkıyor. Bazen bir **yumurtadan** bir kuş meydana geliyor; kanatları, tüyleri ve uçuş sistemiyle tam bir sanat eseri oluyor. Bazen küçük bir **çekirdekten** bir ağaç çıkıyor; dalları, yaprakları ve meyveleriyle nakışlı bir sanat sergiliyor. Bu kadar basit maddelerden, bu kadar sanatlı ve mükemmel varlıkların çıkması; sebeplerin değil, sonsuz ilim ve kudret sahibi bir Sanatkâr'ın eseridir.

2. Çok zamana muhtaç ihtimamkârane nakışlarla münakkaş...

Halbuki def'î ve âni bir surette basit bir maddeden çıkan şeylerin, gayet basit, şekilsiz ve sanatsız olması lâzım gelirken; **çok zamana muhtaç ihtimamkârane nakışlarla münakkaş** bir surette vücut buluyor.

Mesela bir usta ince nakışlı bir halıyı aylarca dokur; bir ressam detaylı bir tabloyu günlerce, haftalarca işler; bir kuyumcu en küçük bir süsü bile uzun emeklerle ortaya çıkarır. Böyle ince ve ihtimamlı sanatlar kısa zamanda değil, uzun bir dikkat ve süre içinde meydana gelir.

Halbuki yaratılışa bak: Bazen bir **nutfedden** insan, kısa bir zaman içinde bütün azalarıyla mükemmel şekilde teşekkül eder; sinirleri, damarları, organları ince ince yerleştirilir. Bazen bir **yumurtadan** bir kuş çıkar; tüyleri nakış nakış işlenmiş, kanatları ölçüyle yerleştirilmiştir. Bazen bir **çekirdekten** bir ağaç doğar; dalları, yaprakları ve çiçekleri sanki uzun uzun işlenmiş gibi sanattır.

3. Çok âlâta muhtaç acib sanatlarla müzeyyen...

Halbuki def'î ve âni bir surette basit bir maddeden çıkan şeylerin, gayet basit, şekilsiz ve sanatsız olması lâzım gelirken; **çok âlâta muhtaç acib sanatlarla müzeyyen** bir surette vücut buluyor.

Mesela bir araba yapmak için yüzlerce makine, bir ameliyat yapmak için hassas cihazlar, bir elektronik alet üretmek için sayısız teknik donanım gerekir. Böyle karmaşık ve harika işler, çok sayıda alet ve araç olmadan meydana gelmez.

Halbuki yaratılışa bak: Bazen bir **nutfedden** insan yaratılır; göz, kalp, sinir sistemi gibi sayısız cihaz hükmündeki organlar hiçbir alet kullanılmadan teşekkül eder. Bazen bir **yumurtadan** bir kuş çıkar; kanatları, tüyleri ve uçuş sistemi kusursuzca kurulur. Bazen bir **çekirdekten** bir ağaç doğar; kökleri, dalları ve yapraklarıyla adeta bir fabrika gibi işler.

4. Çok maddelere muhtaç bir surette halk olunuyorlar...

Mesela bir bina yapmak için türlü türlü malzemeler gerekir; demir, beton, cam, kablo... Bir makine kurmak için yüzlerce parça bir araya getirilir. Böyle çok yönlü ve kompleks yapılar, ancak çok sayıda maddenin toplanmasıyla meydana gelir.

Halbuki yaratılışa bak: Bazen bir **nutfeden** insan yaratılır; kemik, et, sinir, kan gibi birbirinden farklı maddeler bir arada teşekkül eder. Bazen bir **yumurtadan** bir hayvan çıkar; tüy, kas, göz gibi farklı yapılar ortaya konur. Bazen küçücük bir **çekirdekten** bir ağaç doğar; odun, yaprak, çiçek ve meyve gibi çeşit çeşit maddeler vücuda gelir.

Mesela bir damla **sütü** yahut bir tane **hurmayı** insan eliyle imal etmek istesek; ne kadar alet, ne kadar tezgâh, ne kadar sistem gerekir? Sütün içindeki proteinleri, yağları, vitaminleri ayrı ayrı üretmek; hurmanın içindeki şekerleri, lifleri, mineralleri dengeyle bir araya getirmek için adeta sayısız laboratuvar, fabrika ve düzenek lazımdır. Belki de bütün yeryüzünü dolduracak kadar tesis ve cihaz gerekir.

Halbuki bir inek, basit görünen bir gıdadan sütü hazır eder; bir hurma ağacı topraktan aldığı maddelerle o mükemmel meyveyi verir. Ne bir fabrika var, ne görünen bir tezgâh...

İşte bu gösterir ki: **Bu kadar çok alet ve tezgâh gerektiren işler, burada aletsiz ve bir anda yapılıyor. O hâlde bu, sebeplerin değil; her şeyi hikmetle icra eden bir Kudret'in eseridir.**

Mesela bir damla **balı** insan eliyle yapmak istesek; içindeki şeker dengesi, enzimler, vitaminler ve aromayı kurmak için sayısız laboratuvar, hassas ölçüm cihazları ve üretim hatları gerekir. **Fakat bütün bu imkânlar kurulsa bile, yine de o tabii balın aynısını yapmak mümkün değildir.**

Bir tane **üzümü** üretmek istesek; içindeki su, şeker, asit dengesi, kabuğu, çekirdeği ve tadı için ayrı ayrı sistemler kurmak zorunda kalırız. **Ama bütün bu düzenekler kurulsa dahi, üzümün o canlı ve kendine has yapısını tam manasıyla meydana getiremeyiz.**

Bir damla **kanı** oluşturmak istesek; alyuvarı, akyuvarı, plazması ve pıhtılaşma sistemi için birbirinden farklı fabrikalar gerekir. **Yine de o kanın canlılık taşıyan, kendini yenileyen hakiki mahiyetini veremeyiz.**

Bir parça **odunu** üretmek bile; lif yapısı, sertliği, damarları ve büyüme düzeniyle büyük tesisler ister. **Ama bütün bunlara rağmen, tabii bir ağacın ürettiği odunun aynısını yapmak mümkün değildir.**

Halbuki arı balı yapar, asma üzümü verir, vücut kanı üretir, ağaç odunu çıkarır... Ne görünen bir fabrika var, ne bir tezgâh, ne de karmaşık makineler.

İşte bu def'î ve âni bir surette bu hârika sanat ve güzel heyet, her biri bir Sâni'-i Hakîm'in vücub-u vücuduna şehadet ve vahdet-i rububiyetine işaret ettikleri gibi mecmuu gayet parlak bir tarzda nihayetsiz Kadîr, nihayetsiz Hakîm bir Vâcibü'l-vücud'u gösterir.

1. Vücub-u Vücutuna Şehadet

Bu kadar **ani, birlikte ve sanatlı icraat**, bir Zât'ın varlığının zorunlu olduğunu gösterir. Çünkü böyle bir fiil, yoklukla veya tesadüfle açıklanamaz. Mesela:

- Bir kitap görsek, “yazar olabilir de olmayabilir” demeyiz; **yazarı zorunlu olarak kabul ederiz.**
- Bir saray görsek, “usta var mı yok mu belli değil” demeyiz; **usta kesin vardır deriz.**
- Bir tabloya bakınca, boyalar kendi kendine birleşmiş diyemeyiz; **ressamın varlığına hükmederiz.**

Aynen öyle de:

- Bir **nutfeden insan,**
- Bir **çekirdekten ağaç,**
- Bir **yumurtadan kuş**

çıkıyorsa; bu kadar ilim, ölçü ve sanat, “olabilir de olmayabilir” denilecek bir şey değildir. Demek ki: **Bu fiiller, bir Sâni'in varlığını sadece mümkün değil, zorunlu kılar.** İşte buna “vücub-u vücuduna şehadet” denir.

2. Vahdet-i Rububiyetine İşaret

Bu kadar çok işin **aynı anda, karışmadan ve şaşmadan yürütülmesi**, idarenin tek olduğunu gösterir. Mesela:

- Bir şehirde her iş mükemmel yürüyorsa → tek merkezden yönetim vardır
- Bir orkestrada yüzlerce enstrüman uyum içindeyse → tek bir şef vardır
- Bir fabrikanın tüm bölümleri uyumla çalışıyorsa → tek bir idare vardır

Ama eğer:

- Birden fazla bağımsız yönetici olsaydı → karışıklık çıkardı
- Herkes ayrı hükmetseydi → düzen bozulurdu

Aynen öyle de:

- Milyarlarca canlı aynı anda yaratılıyor
- Hepsi ölçülü, dengeli ve uyumlu
- Hiçbiri diğerine mani olmuyor

Bu gösterir ki: **Rububiyet (idare ve terbiye) tektir, parçalanmaz.** Bu kâinat hem “O vardır” der, hem de “O birdir” diye haykırır.

mecmuu gayet parlak bir tarzda nihayetsiz Kadîr, nihayetsiz Hakîm bir Vâcibü'l-vücut'u gösterir.

Her bir varlık tek başına bakıldığında bir **sanatkârı gösterir**; fakat bütün varlıklar birlikte düşünülduğünde bu gösterme çok daha kuvvetli, çok daha açık bir hâl alır. Çünkü tek bir çiçekte görülen sanat, bir baharda milyarlarca çiçekte birlikte görünür. Tek bir insandaki hikmet, bütün insanlarda ve canlılarda aynı anda tecelli eder. Mesela:

- Bir asker tek başına bir kumandanı gösterir; ama bütün ordu aynı anda hareket ediyorsa, kumandanın varlığı ve gücü çok daha açık anlaşılır.
- Bir harf yazarı gösterir; ama bir kitap bütünüyle yazarı çok daha parlak şekilde gösterir.

Aynen bunun gibi: Yeryüzünde **milyonlarca tür**, her türün içinde **nihayetsiz denecek kadar fertler** aynı anda yaratılıyor, besleniyor, idare ediliyor.

Bir tek kuşu görmek bir Sanatkârı gösterir... Ama aynı anda gökleri dolduran kuşları görmek ne dehşetli bir şehadettir!

Bir tek çiçek sanatkârını tanıtır... Ama baharda yeryüzünü baştan başa çiçeklerle donatmak nasıl bir kudreti gösterir!

Bir tek insan hayret verir... Ama milyarlarca insanın, ayrı ayrı yüzlerle, ayrı ayrı hayatlarla birlikte idare edilmesi nasıl bir ilim ve hikmeti gösterir!

Nihayetsiz Kadîr (Sonsuz Kudret)

Bu kâinatta aynı anda sayısız işin birlikte yapılması, hiçbirinin diğerine engel olmaması ve hepsinin eksiksiz gerçekleşmesi, **sınırsız bir kudreti** gösterir. Bir tek canlıyı yaratmak bile başlı başına bir kudret isterken; aynı anda milyarlarca canlıyı, trilyonlarca hücreyi, sayısız sistemi idare etmek ancak **nihayetsiz bir güçle** mümkün olur. Çünkü sınırlı güç, çokluk karşısında dağılır; fakat burada hiçbir zorluk, hiçbir yetersizlik yoktur. Bu da gösterir ki: **Bu icraat, her şeye gücü yeten nihayetsiz bir Kadîr'in eseridir.**

Nihayetsiz Hakîm (Sonsuz Hikmet)

Yaratılan her şeyde bir ölçü, bir denge ve bir maksat vardır. Hiçbir şey rastgele değildir; her organ yerli yerinde, her sistem hikmetle kurulmuştur. Bir insan bedenindeki organların uyumu, bir ağacın meyve vermesi, bir ekosistemin dengesi hep bir **bilgi, plan ve gaye** ile yapıldığını gösterir. Hikmet; fayda, düzen ve maksat demektir. Bu kadar kusursuz düzen ve anlamlı yaratılış, **nihayetsiz bir hikmeti** gerektirir.

Demek ki bu icraat, her şeyi yerli yerinde yapan nihayetsiz bir Hakîm'in eseridir.

Vâcibü'l-Vücut (Varlığı Zorunlu Olan)

Bu kadar büyük, sürekli ve kusursuz faaliyetlerin varlığı, bu işleri yapan Zât'ın varlığını "olabilir" değil, **zorunlu** kılar. Çünkü bu eserler ortada ise, onları yapan bir Zâtın olmaması düşünülemez. Nasıl ki bir kitabın yazarı inkâr edilemezse, bu kâinat kitabının da bir Müellifi zorunludur. Üstelik bu fiiller kesintisiz devam ettiğine göre, o Zâtın varlığı da kesintisiz ve ezelî olmalıdır.

İşte bu yüzden O, varlığı zorunlu olan bir Vâcibü'l-Vücut'dur.

Ey inkâr eden! Şu gözünün önünde duran kâinatı görüyorsun; aynı anda milyarlarca canlı yaratılıyor, trilyonlarca hücre çalışıyor, her şey ölçüyle ve hikmetle yerli yerine konuyor. Buna rağmen hâlâ "tesadüf" diyorsan, bu kadar muntazam ve hikmetli icraatı kime veriyorsun?

Eğer "tabiat yapıyor" diyorsan; tabiatın ilmi mi var ki neyin nasıl olacağını bilsin, kudreti mi var ki her şeye aynı anda yetişsin, şuuru mu var ki hikmetli tercihler yapsın? Kör ve şuursuz şeyler bu kadar düzenli işi nasıl yapabilir?

Eğer "tesadüf" diyorsan; tesadüf ne zaman düzen kurmuş, ne zaman sanat üretmiş, ne zaman milyarlarca işi karıştırmadan idare etmiş? Bir harfi bile yazamayan tesadüf, nasıl oluyor da koca kâinat kitabını yazıyor?

Eğer "sebepler yapıyor" diyorsan; sebeplerin elinde ne var? Kendileri aciz, şuursuz ve iradesiz olan şeyler, nasıl oluyor da bu kadar hikmetli ve sanatlı işleri ortaya koyuyor? Bir sineği bile yapamayan sebepler, nasıl bütün canlıları yapabilir?

İşte hakikat şudur: Bu kâinat, sonsuz kudretiyle Kadîr'i, kusursuz hikmetiyle Hakîm'i ve varlığının zaruretiyle Vâcibü'l-Vücut'u gösterir.

Bunu inkâr etmek, güneşi görüp "ışık yok" demek gibidir. İnkâr, delilin yokluğundan değil; gözünü kapatmaktan gelir.